

Omvärldsanalys – att möta förändring med förståelse

Introduktion

Syftet med aktiviteten är att ni ska hitta ett sätt att systematisera er egen omvärldsanalys på. Genom att bli mer systematisk i vad man ser för förändring och utveckling i omvärlden, desto bättre förutsättningar har en verksamhet att skapa goda underlag för att sätta mål och komma fram till vad verksamheten vill.

Omvärldsanalys

För att möta samhällets och skolans digitalisering är en förståelse för den förändring som sker viktig. Med kunskap och insikt om samhällets digitalisering, och naturligtvis många andra kunskapsområden i en verksamhet, skapas bättre förutsättningar att leda och organisera. Ett sätt att öka kunskap och förståelse i en verksamhet är genom att förbättra och utveckla verksamhetens förmåga att förstå omvärlden genom omvärldsanalys.

Omvärldsanalys är en analys av en organisations eller verksamhets utomstående verklighet, det som finns utanför verksamheten och på olika sätt kan påverka den. Det finns många sätt att beskriva och genomföra omvärldsanalys på, men oftast handlar det om att ha en metod för att utreda och undersöka externa processer för att skapa beslutsunderlag och situationsöverblick.

Enkelt uttryckt svarar en omvärldsanalys på frågan "vad händer i omvärlden, som kan påverka verksamheten i att uppnå dess mål?" Omvärldsanalys handlar alltså om att utforska omvärlden utifrån de mål och de förutsättningar en verksamhet har.

En del av omvärldsanalysen är omvärldsbevakning. En verksamhets eller en persons omvärldsbevakning består av de metoder eller sätt man har för att ta del av information som är viktig för verksamheten. Det kan handla om att läsa nyheter, lyssna på podd och radio, hålla sig uppdaterad om vad som händer hos myndigheter, ta del av forskning och mycket annat. Genom att bli medveten om var en verksamhet tar del av information ifrån, och utveckla denna bevakning, kan en verksamhet skapa bättre förutsättningar för att förstå den förändring som sker i omvärlden och som är viktig för den verksamhet man befinner sig i.

Utöver själva omvärldsbevakningen handlar omvärldsanalys också om att värdera och förstå på vilket sätt den information som identifierats under bevakningen är relevant och

värdefull. Hur denna analys går till kan variera stort beroende på personens eller verksamhetens förutsättningar.

Det finns många olika sätt att göra en omvärldsanalys på i en verksamhet. Det finns inte en specifik modell, utan i stället många olika tillvägagångssätt. En enkel modell som används av flera verksamheter i Sverige bygger på tre enkla frågor:

- Vad ser vi?
- Vad vill vi?
- Vad gör vi?

Genom att bli mer systematisk i vad man ser om förändring och utveckling i omvärlden, desto bättre förutsättningar har en verksamhet att skapa goda underlag för att sätta mål och komma fram till vad verksamheten vill. Genom att förbättra verksamhetens mål så att de bättre möter den omvärld som verksamheten befinner sig i, går det att utforma verksamhets- och handlingsplaner som bättre åstadkommer den förändring som är önskvärd.

Genomförande

Det finns många digitala verktyg för att dokumentera men det enklaste kan vara att ta ett A3 papper och rita för hand. För dig som vill arbeta digitalt kommer här några förslag:

- Coggle
- Mural
- Miro
- Lucidchart
- MS Powerpoint
- Google Presentations
- Apple Keynote

I denna övning planerar och organiserar ni för er omvärldsanalys där skolväsendets och skolans digitalisering är ett bärande inslag.

I detta sammanhang återges en modell som syftar till att synliggöra och tydliggöra omvärldens påverkan på en organisation och dess verksamhet som går att genomföra med begränsade resurser och tid. Genom att göra denna övning skapas förutsättningar också för ett fortsatt långsiktigt arbete med omvärldsbevakning och analys.

Genom att jobba med omvärldsbevakning metodiskt och steg-för-steg är chanserna goda att du löpande får ut värdefulla insikter. Här presenteras en modell att följa.

- 1. Identifiera långsiktiga mål och fastställ primära och inflytelserika faktorer i verksamhetens omvärld.** Genom att ta utgångspunkt i verksamhetens långsiktiga mål, blir det mer tydligt vilka fokusområden som är relevanta för just denna verksamhet. Om utgångspunkten exempelvis är nationella och kommunala mål för en förskole- eller skolverksamhet, får det konsekvenser för vilka fokusområden som är mer viktiga att identifiera. Områden kan då vara exempelvis skollagstiftning och nationella regler, kommunala riktlinjer och policys, elevhälsovård, skolans digitala tjänster och system, hållbarhetsfaktorer med flera.
  - a) Vilka är våra långsiktiga mål? (här kan det vara nödvändigt att avgränsa sig till specifika områden, t.ex. inom skolans digitalisering)
  - b) Vilka påverkansfaktorer finns i och runtomkring vår verksamhet? Vilka påverkar eller kan komma att påverka oss mest?
- 2. Identifiera relevanta källor och nyckelord.** Utifrån identifierat mål och faktorer, fundera över vilka nyckelord, begrepp och centrala källor till kunskap som finns för att kontinuerligt bevaka de faktorer som identifierats. Var hämtar ni information och kunskap om faktorerna? Är det i medier, forskning, information från myndigheter och kommun, tips från andra skolhuvudmän, kollegiala möten, poddar, nyhetsbrev, sociala medier, eller någon annanstans? Notera vilka primära källor ni har, och fundera och planera hur bäst dessa kan bevakas i verksamheten.
  - a) Vilka inom de prioriterade målen och påverkansfaktorerna - vad är det specifikt som är av intresse och viktigt för oss? Finns det nyckelord?
  - b) Var kan vi hämta information om dessa nyckelkomponenter? Vilka källor finns till information och kunskap? (hemsidor, kanaler, publikationer, personer, kurser, organisationer m.m.)
- 3. Bevaka.** Omvärldsbevakning kan ske på många olika sätt, från ett mera passivt och löpande bevakningsarbete genom att ta del av information, nyheter, forskning med mera, till ett mera aktivt förhållningssätt av identifikation av källor, utbyte och förädling av dem och så vidare. Här avgör förutsättningarna vad som är lämpligt. Den metod som är mest effektiv och genomförbar, sett i relation till er verksamhets organisering, är sannolikt den mest lämpliga. Det är bättre att börja mer avgränsat och pröva sig fram. Är man en grupp kan en möjlig metod vara att dela bevakning, och träffas för att resonera och diskutera, dela och lära av varandra.
  - a) Hur kan vi organisera, strukturera och fördela vår omvärldsbevakning?
  - b) Hur gör vi detta fortlöpande?
- 4. Filtrera resultatet.** Allt eftersom bevakning av omvärlden görs, behöver information filtreras. Fundera över vad som sannolikt kommer att påverka

verksamheten, och samla på det som har en högre grad av påverkan. När resultatet filtreras kan det också vara lämpligt att organisera det, så att de länkar, texter, tankar och den data som utgör resultat finns samlade på ett ställe som går att komma åt och där det går att ta del av och dela informationen till berörda.

- a) Hur filtrerar det vi får syn på för att bedöma dess värde i förhållande till vår organisation och göra det gripbart för andra?
5. **Analysera.** Genom att regelbundet analysera den omvärldsbevakning som genomförs i en verksamhet, antingen löpande och individuellt, eller genom gemensamma möten, samtal eller på andra sätt, skapas en förståelse för omvärlden. Det centrala i analysen handlar om att reflektera över hur omvärldens händelser och förlopp påverkar verksamheten, vad det kan innebära på kort och lång sikt, och vad det kan komma att betyda för hur verksamheten genomförs, planeras och organiseras.
- a) Vilka processer behöver vi för att identifiera och hantera sådant som påverkar vår verksamhet? På kort och lång sikt?
6. **Rapportera.** Rapportering av omvärldsanalys kan ske på många olika sätt. Det viktiga är inte hur det går till, utan att den är praktisk och går att använda i verksamheten. En omvärldsanalys i en byrålåda eller mapp i datorn är inte särskilt meningsfull. Det är först när de insikter som hämtats behandlas i ett beslutssammanhang, som analysens resultat har en möjlighet att påverka verksamheten.
- a) Hur delar vi med oss av det vi får syn på? Även utanför vår närmaste organisation?